

דף מקורות (12) בין ישראל לעמים (3) – בישולי גויים (וארא, תשפ"ג)

א. יסודות הסוגיה

א. משנה עבודה זרה ב, ו

אלו דברים של עכו"ם אסורין ואין איסורן איסור הנאה חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו והפת והשמן שלהן רבי ובית דינו התירו בשמן ושלקות וכבשין...

ב. בבלי עבודה זרה לו ע"ב-לח ע"א

והשלקות. מנהני מילי? א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, אמר קרא: אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי, כמים - מה מים שלא נשתנו, אף אוכל שלא נשתנה... אלא מעתה, חיטין וטחנן ה"נ דאסורין! וכי תימא ה"נ, והתניא: חיטין ועשאן קליות - הקמחים והסלתות שלהן מותרין! אלא כמים - מה מים שלא נשתנו מבריייתן ע"י האור, אף אוכל שלא נשתנה מבריייתו ע"י האור. מידי אור כתיב? אלא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא.

ג. רש"י עבודה זרה לה ע"ב

והשלקות - כל דבר שבישלו עובד כוכבים ואפילו בכלי טהור וכולהו משום חתנות.

ד. רש"י עבודה זרה לח ע"א

מדרבנן - שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא.

ה. תוספות עבודה זרה לח ע"א ד"ה אלא

אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא - פרש"י דרבנן גזור משום דחייש שמא יאכילנו דברים טמאים ויותר היה נראה לפרש הטעם משום חתנות וכן פ"ה במתני' אומר הר"ר אברהם ב"ר דוד דודאי שלקות אסרו חכמים כשהעובד כוכבים מבשל בביתו אבל כשהוא מבשל בביתו של ישראל אין לחוש לא לחתנות ולא לשמא יאכילנו דברים טמאים ולא הודה לו ר"ת דודאי כיון שהעובד כוכבים מבשל לא חלקו כלל חכמים בין רשות הישראל לרשות העובד כוכבים כי לעולם יש לחוש שמא לא יזהר גם בביתו של ישראל כמו בביתו של עובד כוכבים.

ו. ערוך השולחן יורה דעה סימן קיג סעיף א

שלקות שבישלו עובד כוכבים והוא מאכל כשר מ"מ אסורם חז"ל והיא חמורה מפת שנתבאר בסי' הקודם שהקילו בו בכמה פרטים ושלא נתפשטה גזירת הפת בכל ישראל אבל איסור שלקות נתפשטה בכל ישראל ואין בזה חיי נפש כבפת **והיא גזירה קדמונית שקודם שגזרו על הפת גזרו על השלקות ואסמכתא אקרא** כמבואר בפי' אין מעמידין דדריש לה מן אוכל בכסף תשבירני וגוי ע"ש [עבודה זרה ל"ז ב] ומתחלה גזרו עליה מטעם חתנות ועל הפת לא גזרו משום דלא שייך ביה חתנות כל כך עד שבאו שמאי והלל וגזרו ב"י דבר גס על הפת [תוס' שם ד"ה והשלקות] וכשהתירו את הפת לא התירו את השלקות דתרי מילי נינהו [שם] ... [והר"ן כתב דמקודם גזרו על הפת משום דשכיחא מילתא ואח"כ גזרו על השלקות ע"ש]:

ב. השתתפות יהודי וגוי בבישול (האם מספיק הדלקת אש)

ז. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לח עמוד א

א"ר יוחנן: האי עובד כוכבים דחריך רישא - שרי למיכל מיניה אפילו מריש אוניה... אמר רב יהודה אמר שמואל: הניח ישראל בשר על גבי גחלים, ובא עובד כוכבים והפך בו - מותר. היכי דמי? אילימא דאי לא הפך ביה הוה בשיל, פשיטא! אלא לאו דאי לא הפך לא הוה בשיל, אמאי מותר? בישולי של עובדי כוכבים נינהו! לא צריכא, דאי לא הפך הוה בשיל בתרתי שעי, והשתא קא בשיל בחדא שעתא, מהו דתימא: קרובי בישולא מילתא היא, קמ"ל.

ח. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה טז

ודגים קטנים שמלחן ישראל או עכו"ם הרי הן כמו שנתבשלו מקצת בשול, ואם צלאן עכו"ם אחר כן מותרין וכל שבשלו ישראל מעט בשולו בין בתחלה בין בסוף מותר, לפיכך אם הניח העכו"ם בשר או קדרה על גבי האש והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה או שהניח ישראל וגמר העכו"ם הרי זה מותר.

ט. שולחן ערוך יורה דעה קיג, ו-ז

(ו) כל שבישלו ישראל מעט בישולו, בין בתחלה בין בסוף, מותר. לפיכך אם הניח עובד כוכבים בשר או קדרה על גבי האש, והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה, או שהגיס ישראל וגמר העובד כוכבים, הרי זה מותר. (ואפילו לא היה מתבשל בלא סיוע העובד כוכבים).

(ז) אין שגירת (פי' הבערה. ובערו והשיקו (יחזקאל לט, ט), תרגום ויהיו שגרין) התנור מועלת אלא בפת, אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת האש מעלה ומוריד, אלא ההנחה דווקא. לפיכך

הרוצה לבשל במחבת בתנור של עובד כוכבים, צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור, למקום הראוי להתבשל בו.

הגה: ויש חולקין וסבירא להו דהדלקת האש או חיתוי בגחלים מהני לענין בישול כמו לענין פת, וכן נוהגין. (הגהות ש"ד ובארוך ובמרדכי פא"מ). ואפילו חיתוי בלא כוונה מהני ומועיל. וי"א דאפילו לא חיתה ישראל ולא השליך שם קיסם, רק שהכותית הדליקה האש מאש של ישראל, שרי (או"ה שם בשם מהר"ם).

י. ש"ך יורה דעה קיג, ס"ק ח

ואפילו לא היה כו'. לכאורה קשה דהוא נגד הש"ס דעבודת כוכבים (דף ל"ח ע"א) ומביאה ב"י דאמרינן אי דלא הפך בה עובד כוכבים לא הוי בשיל בשולי עבודת כוכבים הוא ואסור... **ונראה דס"ל להא"ה והרב דנהי דמדינא דש"ס אסור בכה"ג מ"מ הא גם חיתוי וקיסם אסור מדינא דש"ס דהא לא היה מתבשל בלא סיוע העובד כוכבים ואפ"ה אנו מתירין** אלא היינו מטעמא דק"י דכי היכי דמהני קיסם לעיל סימן קי"ב ס"י ה"ה בבשולי עובד כוכבים וכמ"ש הר"ף בסמ"ק ואו"ה כלל מ"ג וא"כ כי היכי דקיסם בפת לא שרי מדינא דש"ס כמ"ש הפוסקים בסי' קי"ב **אלא דסמכין אמ"ש בחילופי מנהגים דבין בני א"י ובין בני בבל דמהני** והנח להם לישראל שיהו שוגגין כו' וכמ"ש הרא"ש והטור בסי' קי"ב א"כ ה"ה בבשולי עובד כוכבים...

יא. ט"ז יורה דעה קיג, ס"ק ו

... ונראה לע"ד דהם סבירא להו דכשאומר אח"כ בגמרא דאין אסור עד שיהא תחילתו וגמרו ביד עובד כוכבים הדר ביה מסברא זו ואף על פי דבלא עובד כוכבים לא היה מתבשל מ"מ כיון שהישראל סייע בהתחלה או בסוף מותר **ונראה לע"ד לענין הלכה דדוקא בבית ישראל יש לסמוך אקולא זו דיש חולקין של רמ"א בסמוך כיון דיש דעה בהתחלת סימן זה בטור בשם ה"ר אברהם דבבית ישראל אין איסור שלקות** אף על גב דר"ת פליג עליה מ"מ בכה"ג הוה מותר אבל בבית עובד כוכבים אין להקל רק שהישראל יניח הקדירה למקום הראוי להתבשל:

יב. ערוך השולחן יורה דעה סימן קיג סעיף לא

ודע דזה שכתבנו דאפילו אם בלא סיוע העכו"ם לא היה מתבשל מותר כתבנו זה לפי דברי רבינו הרמ"א בסעיף ו' שכתב כן וכל מפרשי הש"ע תפסו עליו שזהו נגד הש"ס [ש"ך סק"ח וט"ז סק"ו ופרי"ח] דמפורש שם דאם עיקר הבישול הוא ע"י העכו"ם אסור ונדחקו מאד בדבריו ע"ש ויש שדחה דבריו לגמרי ולענ"ד דבריו ברורים כשמש ונבארם בס"ד: ...

יג. בבלי עבודה זרה לח ע"ב

איבעיא להו: הניח עובד כוכבים והפך ישראל, מהו? אמר רב נחמן בר יצחק: ק"ו, גמרו ביד עובד כוכבים מותר, גמרו ביד ישראל לא כ"ש. איתמר נמי: אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, ואמרי לה אמר רב אחא בר בר חנה א"ר יוחנן: בין שהניח עובד כוכבים והפך ישראל, בין שהניח ישראל והפך עובד כוכבים - מותר, ואינו אסור עד שתהא תחלתו וגמרו ביד עובד כוכבים. אמר רבינא, הלכתא: הא ריפתא דשגר עובד כוכבים ואפה ישראל, א"י שגר ישראל ואפה עובד כוכבים, א"י שגר עובד כוכבים ואפה עובד כוכבים ואתא ישראל וחתה בה חתוי - שפיר דמי.

יד. ערוך השולחן יורה דעה קיג, מד

... מה דמשמע מדבריו דגם השלכת קיסם מהני זהו לאו מדינא דגמ' אלא ממנהגים שיש בין בני בבל לבני ארץ ישראל כמ"ש התוס' והרא"ש שם ולכן ס"ל ליי"א דגם בלא השלכת קיסם רק בהדלקה מאש של ישראל שרי דס"ל ליי"א אלו דכיון דשוה דינו לפת ומאחרי שבפת הקילו הרבה כמ"ש בסי' קי"ב כמו כן בכאן אבל באמת הם קולות גדולות ואין ראוי לסמוך על זה רק בשעת הדחק ובבית ישראל וכן מ"ש דחיתוי בלא כוונה מועיל ג"כ הרבה חולקין בזה [עי' ש"ך סק"י]:

טו. פניני הלכה כח, ח (עמ' 192)

כיוון שכיום בני כל העדות חיים יחד, ובני עדות המזרח וצפון אפריקה נהגו להחמיר, למרות שהדין מדרבנן, לכתחילה יש להורות לבני כל העדות כדעת המחמירים. ובדיעבד, כיוון שהדין מדברי חכמים, יש להורות לבני כל העדות כדעת המתירים. ובמקומות שבהם אין קרבה אישית בין המבשל לסועדים, כגון במטבח ציבורי או במסעדה שהטבח אינו יוצא בה אל הסועדים, אפשר מלכתחילה להעניק כשרות רגילה כדעת המקילים, אבל 'כשרות מהדרין' אפשר להעניק רק לנוהגים כדעת המחמירים.

ג. מאכלים שלא גזרו עליהם

טז. בבלי עבודה זרה לז ע"ב-לח ע"א

... אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: כל הנאכל כמות שהוא חי - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים. בסורא מתנו הכי. בפומבדיתא מתנו הכי, אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: כל שאינו נאכל על שולחן מלכים ללפת בו את הפת - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים.

יז. תוספות עבודה זרה לח ע"א

...ש"מ דבעי למנקט דברים שנעשה בהם לשון אחרון מוסף על הראשון ולהקל עליו דאפילו אינו נאכל חי כיון שאינו עולה לית ביה משום בישולי עובדי כוכבים ולכן פסק ר"ת דהלכתא כהני תרי לישני ואי איכא חד מינייהו או נאכל חי או אינו עולה אין בו משום בישולי עובדי כוכבים דבשל סופרים הלך אחר המיקל...

יח. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז יז-יז

(יד) עכו"ם שבישל לנו יין או חלב או דבש או פרישין וכיוצא באלו (מכל) דבר הנאכל כמות שהוא חי הרי אלו מותרין, ולא גזרו אלא על דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי, כגון בשר ודג תפל וביצה וירקות, אם בישלן העכו"ם מתחלה ועד סוף ולא נשתתף ישראל עמו בבשולן הרי אלו אסורין משום בשולי עכו"ם.
(טו) במה דברים אמורים בדבר שהוא עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת, כגון בשר וביצים ודגים וכיוצא בהם, אבל דבר שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת כגון תורמוסין ששלקו אותן עכו"ם אף על פי שאינן נאכלין חיין הרי אלו מותרין וכן כל כיוצא בהן, **שעיקר הגזירה משום חתנות שלא יזמנו העכו"ם אצלו בסעודה ודבר שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת אין אדם מזמן את חבריו עליו....**
(יז) דג שמלחו עכו"ם ופירות שעישן עד שהכשירן לאכילה הרי אלו מותרין, מליח אינו כרותח בגזירה זו והמעושן אינו כמבושל, וכן קליות של עכו"ם מותרין **ולא גזרו עליהם שאין אדם מזמן חבריו על הקליות.**

יט. שולחן ערוך יורה דעה קיג, א

דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי, וגם עולה על שולחן מלכים ללפת בו את הפת או לפרפרת, שבישלו עו"ג, אפילו בכלי ישראל ובבית ישראל, אסור משום בישולי עובדי כוכבים.

כ. ערוך השולחן יורה דעה קיג יב

דבר פשוט הוא דלענין דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי הולכין אחר רוב בני אדם דאם הרוב אין אוכלין מאכל זה כמות שהוא חי אף שהיחיד אוכלו מ"מ אסור גם לאותו יחיד לאכול מבושל ואם הרוב אוכלין זה כשהוא חי אף שהיחיד אינו יכול לאכול רק מבושל מ"מ מותר בו דבטלה דעתו אצל כל אדם וכן פסק אחד מגדולי אחרונים [פר"ח סק"ג] אבל אם מדינה אחת אוכלת כשהיא חיה ומדינה אחרת אין אוכלין אותה רק מבושל אין נבטלין זה לזה [עי' תוס' שבת צ"ב ב ד"ה ואת"ל ועירובין כ"ח ד"ה ובבל ודו"ק]:

כא. פניני הלכה כשרות (ב) כח, ה (עמ' 185-186)

הכלל השני נוגע למאכלים בודדים, מפני שכיום, בזכות הגיוון והפתיחות, כמעט כל סוגי המאכלים עולים על שולחן מלכים. [5]

[5] ... כיום המקום הגיאוגרפי אינו ההגדרה הקובעת לתפישתו של האדם, שכן אנשים עוברים ממקום למקום, ובכל מקום גרים בני תרבויות שונות, ולכן מוכרחים להגדיר את מושג המקום כ"סביבה" שבה האדם חי, וכפי שיבואר בשתי ההלכות הבאות. הסביבה כוללת בני משפחה, חברים ושכנים שיש איתם קשר. כלומר, חכמים אסרו תבשילים שיש בהם חשיבות, והחשיבות לכל אדם נקבעת לפי הסביבה המוכרת לו, ולא לפי מה ששמע שיש אנשים שנוהגים במקומות שונים.

כב. פניני הלכה עמ' 190

כתבו הפוסקים ש'עולה על שולחן מלכים' אינו מלכים דווקא, אלא גם שרים ונכבדים בכלל זה (או"ח הארוך מג, ב; חיים שאל ח"א עד, ה; בא"ח ש"ש חוקת ט). בעבר, כאשר החברה היתה מחולקת יותר למעמדות, היו תבשילים של דלת העם, כדוגמת דגים קטנים ודיישה, שהמגישם לפני שרים, היה נחשב כפוגע בכבודם (ע"ז לח, א). אולם כיום, בזכות המגוון והפתיחות, כל המאכלים שאנשים רגילים לבשל נחשבים מכובדים, וגם שרים רגילים לאוכלם בסעודה. מה עוד שבשונה מהעבר, רוב השרים גדלו בבתים רגילים והם אוהבים את מה שאכלו בבית הוריהם ועם חבריהם. יש שהבינו שהכוונה ב'עולה על שולחן מלכים', שהוא מהתבשילים החשובים והמכובדים שבסעודה, שעבורם אדם מזמין את חברו (עי' אור המזרח לו עמ' 169; בישולי עכו"ם ד, ב). אולם רבים חלקו על כך וכללו בזה כל תבשיל שמוגש בסעודה מכובדת. בנוסף לכך, קשה לקבוע איזה תבשיל נחשב מכובד, הואיל ומנהגי האנשים והעדויות שונים זה מזה. ויש שהורו, שכל תבשיל שמגשים בבית מלון או בחתונה נחשב מכובד ומה שאין מגשים אינו מכובד. אולם המתבונן ימצא שבפועל מגשים בבתי מלון וחתונות את כל סוגי המאכלים כפי רצון המוזמנים.

כג. פירות וירקות, פניני הלכה כשרות (ב) כח, ו (עמ' 187)

בפירות אין איסור, הואיל ומקובל לאוכלם חיים. לפיכך, אין איסור בריבת פירות. וכן בתבלינים אין איסור, הואיל ורגילים לערבם גם במאכלים שנאכלים חיים, כדוגמת סלט (מ"ב רג, יא). ברוב הירקות אין איסור, הואיל והם נאכלים חיים... אבל יש ירקות שבמקומות רבים אין רגילים לאוכלם חיים, כדוגמת תפוחי אדמה, קישואים, סלק וחצילים, וממילא יש בהם איסור בישולי גויים.

כד. בשר זול, ערוך השולחן יורה דעה קיג, י

... קורקבן ובני מעיים אף על גב דאיתא בגמ' נדרים [נ"ד א] דאוכליהון לאו בר אינש ואינש נחשבין בכלל חתיכה הראויה להתכבד כמ"ש בסי' ק"א מ"מ לענין שלקות אסורים דלא חילקו חז"ל בין בשר לבשר דאלי"כ נתיר בשר כחוש דאין בזה חשיבות אלא ודאי דכל מין בשר אסור [ש"ך ופר"ח שם]:

כה. חלב, פניני הלכה כשרות (ב) כח, ו (עמ' 187)

בחלב ובכל מוצריו, כגבינה וחמאה, אין איסור בישולי גויים, הואיל והם נאכלים חיים בלא בישול. ואף שרגילים כיום להרתיח את החלב לשם פסטור (לחטאו מחיידקים), כיוון שאין כוונת הפסטור להשביח את טעמו, החלב נחשב כנאכל חי.

כו. סושי (שם הערה 6) עמ' 188

למרות שרבים נוהגים כיום לאכול לפעמים דגים חיים בצורות שונות כמו בסושי, וכן יש שנוהגים לאכול בשר חי טחון או פרוס דק (קרפצ'יו), יש איסור בישולי גויים בבשר ודגים, הואיל וצורת אכילתם חי שונה לחלוטין ונחשבת כסוג אחר של אכילה, ולכן אין להחשיבם כנאכלים לעיתים חי. יתר על כן, לא יתכן שבעקבות צורת אכילה אחת, יתבטל מבשר ודגים איסור בישול, שחלק נכבד ממלאכת הבישול נועדה לבשר ודגים, והמאכלים המבושלים והצלויים החשובים ביותר הם מבשר ודגים. אמנם בסושי עצמו, למרות שהאורז מבושל, אין איסור בישולי גויים, הואיל והעיקר הוא הדג שאינו מבושל.

כז. פיצוחים וממתקים, פניני הלכה הערה 7 (עמ' 190)

יש אומרים שהקינח שמוגש בסוף הסעודה אינו נחשב כ'מלפתים' בו את הפת' ואין בו איסור (פר"ח קיג, ג, תפארת לישראל). אבל לדעת רוב הפוסקים הוא בכלל 'מלפתים' בו את הפת', הואיל והוא נאכל במסגרת סעודה של שביעה, וכ"כ ריטב"א, טור, שו"ע קיג, א, פרי תואר, פנים מאירות, חכ"א, ערוה"ש ו-ז). אבל במיני קליות (פיצוחים), אין איסור בישולי גויים, כיוון שעיקר ייעודם לאכילת ארעי בין הסעודות, ואין אדם מזמין את חברו הזמנה מכובדת כדי לאוכלם (רמב"ם מאכ"א יז, יז, רמ"א קיג, ב). וממילא כך הדין בממתקים, שוקולד וחטיפים. ואף שלעיתים מביאים אותם גם בסוף סעודות, אין הם נחשבים כמאכלים שרגילים להביאם בסעודות.

כח. קפה ותה, ערוך השולחן קיג, כב

אנו שותים הטיי בבתינו מפני שעשב הטיי בטל לגבי המים וכן מותר לשתות קאווי"א ושאקאלאד"א בלא חלב מפני שבטל להמים ואין לך ניכר גדול מזה [כ"כ הפר"ח בהיתר הקאווא והשאקאלאדא בסי' קי"ב סק"יז וכ"פ בתשו' באר עשק סי' ק"ה דגם ממנה קדושים מותר ע"ש וכ"כ הבאה"ט ריש סי' קי"ד ולית מאן דחש לה למ"ש הפמ"א בח"ב סי' ס"ב הביאו הפ"ת שם ודו"ק]:

כט. שו"ת יחזה דעת חלק ד סמין מב

ובאמת שאף על פי שהגויים קולים את הקפה תחלה עד שהוכשר לאכילה משעת הקליה, אין לאוסרו משום בישולי גויים, שהרי בעודם קלויים אינם עולים על שלחן מלכים, וכמו שכתב הרמב"ם (בפרק י"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה י"ז): קליות של גויים מותרים, ולא גזרו עליהם משום בישולי גויים, שאין אדם מזמין חבירו על הקליות. וכתב מרן הכסף משנה שם, וכן בבית יוסף /יו"ד/ (סימן קי"ג), שמכאן נהגו היתר באפונים קלויים שקולים הגויים, ולא פקפק אדם עליהם מעולם. ע"ש. וכן פסק הרמ"א ביורה דעה (סימן קי"ג סעיף ב'). ומכל שכן גרעיני קפה קלויים, שאף על פי שראויים הם לאכילה, אין רוב העולם אוכלים אותם כך, שהרי הם עומדים לבישול ברותחים

ל. ואכלת ושבעת עמ' 132

חומרי גלם הצריכים הכנה נוספת לאחר בישולם - אבקות המיוצרות על ידי גויים בדרך של בישול או קלייה, כמו סוכר, אבקת קפה, קקאו וכדומה, מותר להשתמש בהן להכנת מאכלים ומשקאות, כיוון שהאבקה שייצר הגוי עדיין אינה מאכל חשוב, ורק אחר כך היא הופכת למאכל חשוב³⁰¹ אפילו אם השלב הבא של העיבוד נעשה גם הוא על ידי גוי. אם שלב זה מצד עצמו אינו אוסר. הרי המאכל מותר, משום שכל שלב נידון בפני עצמו.³⁰² כך למשל לגבי ממרח טחינה, חלבה וכדומה - בשלב הראשון הגוי קולא או מבשל את הגרגרים, אך עדיין אין הם ראויים לאכילה חשובה, והם

301. שו"ת יחוה דעת ד, מב; הכשרות, הרב פוקס יט, כט.
302. עיינו בשולחן ערוך שם סעי' יב. וכך גם לגבי גוי שהכין משקה קפה כמוזכר לעיל.

בישולי עכו"ם בטחינה - דעת הרב אליהו (יב סיוון תשס"ה)

הגיע לאוזני שמועה בשם הרב מרדכי אליהו שליט"א שיש בעיית כשרות ארצית בחומס וטחינה ויש להמנע מלאכלם האם זה נכון?
תשובה

... ערכתי ביקור במפעל רושדי בואדי ערה ליד אום אל פאחם ושם הוסבר לי שגויים מפעילים את מערכת הקליה של השומשום על כל שלביה, כמו כן מצאתי שם שהשורש המבושל לצורך יצור החלבה ומהווה מרכיב חיוני מאוד בחלבה גם הוא מבושל על ידי גויים. מכיוון שסברתי שיש בעיה של בישולי גויים ערכתי בירור עם בד"ץ העדה החרדית (שנותנים הכשר לטחינה ולחלבה זו). קיבלתי תשובה בכתב של ועד הכשרות של הבד"ץ שאין בעיה של בישולי גויים כיוון ששומשום נאכל כמות שהוא חי. פניתי עם התשובה הכתובה של הבד"ץ למו"ר הרב מרדכי אליהו שליט"א והוא פסק שיש איסור של בישולי גויים גם בטחינה וגם בחלבה והאיסור הוא לספרדים ולאשכנזים כיוון ששומשום אינו נאכל חי אלא ע"י הדחק ולכן חל עליו איסור בישולי גויים והשורש גם הוא אסור משום בישולי גויים.
ישנם מפעלים נוספים המייצרים חלבה וטחינה בהשגחת בד"ץ העדה החרדית ובכולם אם גוי מפעיל את מערכת הקליה והכנסת השומשום לתנור וכן אם גוי מבשל את השורש הרי שהם אסורים משום בישולי גויים לשיטת מו"ר הרב מרדכי אליהו שליט"א שפסקו מקובלים על ציבורים וקהילות רבות בישראל. הבעיה של בישולי גויים קיימת גם בחומס שמערבבים בו טחינה כזו וכן בסלטות וכן במאפים ובעוגות שמוסיפים בהם טחינה או חלבה שיש בהם בישולי גויים. אני מקווה שהבדצ"ם יקבלו עליהם את פסיקתו של מו"ר הרה"ג הראשון ל"צ הרב מרדכי אליהו שליט"א אבל עד אז יש בעיה עם כל המוצרים של טחינה, חלבה וסומסום קלוי.
בימים אלה אנו שוקדים ובודקים אפשרות להשגחה מיוחדת שתיתן על בישול ישראל לכל המוצרים האלה שיש בהם מתוצרת שומשום טחינה או חלבה וכן למוצרים אחרים.
הרב דוד לחיאני - רב בית החולים זיו בצפת.

הרב דב ליאור (טו תמוז תשס"ה)

... שומשום נאכל על ידי רוב בני האדם אחרי קליה, למרות שהטבעונים אוכלים כמות שהוא. לדעתי, אם אין אפשרות אחרת, והמפעל היחיד שעושה את הקליה עובדים בו גויים, אפשר לסמוך על השיטה המקילה. ועוד הסבירו לי, שהקליה רק משביחה, אבל אפשר לאכול את זה גם לפני הקליה. לכן נראה לי למעשה שלכתחילה ראוי להחמיר, אבל אם אין ברירה אחרת, אפשר לאכול את זה.

לא. הרב זלמן מלמד

אני מכיר את אופן עשיית הטחינה. לעניות דעתי חימום השומשומין לפני סחיטתם אינו גדר של בישול ולכן אין לזה גדר של בישולי עכו"ם.

ה. מסעדה תעשייה וצבא

לב. אגרות משה יורה דעה חלק ד, מח, ה

בדבר פאטייטא טשיפס, צריך לברך בורא פרי האדמה, שיש לו דין ניכר הפרי אף שנשתנה המראה ע"י השמן שנתבשל בו. אך צריך לידע שנתבשלו בשמן כשר, וכשלא ידוע אסור דשמה נתבשל בשמן אסור. ואם יש בהו איסור בישול עכו"ם כשידוע שהוא בשמן כשר - אם הידיעה הוא ע"י השגחת אדם ירא שמים יש לסמוך שגם על זה משגיח לתקן שלא יאסר מדין בישול עכו"ם. אבל אם האמת שלא השגיח על זה ונתבשלו ע"י עכו"ם, אין בזה היתר ברור. והוא כמו כל דבר הנעשים בבתי חרושת שיש אומרים טעמים להקל וכן נוהגין רוב העם, ובאיסור זה שהוא דרבנן אין למחות באלו שמקילין.

לג. פניני הלכה כח, ט הע' 10 (עמ' 194)

יש מהראשונים שהתירו לאכול בישולי עבדים ושפחות הקנויים לישראל, שהואיל והם מבשלים בכפייה, אין באכילת תבשיליהם קירוב דעת (ר' יצחק ב"ר מנוח)... לגבי שכירים, כתבו האחרונים שגם המקילים יחמירו, הואיל ואינם כפופים כעבדים וכשפחות (ב"ח, כנה"ג, פרי"ח). אמנם אפשר שישוד ההיתר בעבדים קיים במידה מסוימת גם בשכירים שצריכים לציית לאדוניהם, ובשעת הצורך אפשר לצרף סברה זו לקולא (עי' ש"ך קיג, ז, שדי חמד מערכת בישולי עכו"ם א, מנח"י ז, סב).

בצה"ל, על פי פקודות הצבא, רק טבח ישראל מדליק את האש, וגם אם כבתה רק ישראל יחזור להדליקה, ורק ישראל יניח מאכלים על האש. אמנם נלענ"ד שבשעת הדחק, במטבח לא מסודר,

אפשר לסמוך על שיטת המקילים, הואיל והבישול עבור רבים, והוא בבית ישראל (צה"ל), והוא עושה זאת בפקודת המפקד (כדוגמת כפייה), ויש בזה דחק גדול, שההתנכרות לגוי שהתגייס לצה"ל הוא דבר שעלול לפגוע בלכידות החיילים.

לד. שו"ת יחווה דעת חלק ה סימן נד

שאלה: בתי מלון ומסעדות שבהם יש משגיח על הכשרות מטעם הרבנות הראשית המקומית, ויש להם תעודת כשרות, ברם הטבח שמבשל את התבשילים במקומות אלו הוא ערבי, אלא שהסקת האש של תנורי הבישול והאפיה נעשית על ידי ישראל, שהוא המשגיח על הכשרות, האם מותר לאכול מתבשילים אלו, ללא חשש איסור בישולי גוים?

תשובה: ... וזו לשון מרן השלחן ערוך... אין היסק התנור מועיל אלא בפת... וכתב על זה הרמ"א ... וכן נוהגים במדינות אשכנז. נמצא שהדבר שנוי במחלוקת הפוסקים, ובהיות שאנו הספרדים ועדות המזרח קבלנו עלינו הוראות מרן השלחן ערוך, אין לנו להקל בזה, מכיון שדעת מרן לאסור אף בדיעבד. ... והנה ידוע מה שכתב מרן החיד"א בספר דברים אחדים (דף כו ע"ב), שספרדי שמיקל כדעת הרמ"א בניגוד להוראות מרן, חייב לעשות תשובה וכפרה, כי אבותינו קבלו עליהם ועל זרעם ככל אשר יאמר מרן בשלחנו הטהור... ובאמת שרבים מהספרדים ועדות המזרח מתאכסנים בבתי מלון ונכנסים למסעדות ואוכלים שם בסומכם על תעודת הכשרות של הרבנות הראשית, ואין איש שם על לב.

ונראה ללמד זכות על הנוהגים להקל בדבר, כי הנה התוספות (עבודה זרה לח ע"א) בד"ה אלא, כתבו, ואומר הרב רבי אברהם בן דוד, שאם הגוי מבשל בביתו של ישראל, מותר... ומרן הבית יוסף בבדק הבית (ריש סימן קיג) הביא מה שכתב רבינו ירוחם, שרוב הפוסקים הסכימו להתיר בישול גוי בבית ישראל, והשיג עליו שאדרבה דעת הפוסקים נראה להחמיר... והנה אף על פי שלא יצא הדבר מידי מחלוקת, בודאי העיקר לאסור כדעת רוב הפוסקים, וכמו שכתב גם כן מרן הבית יוסף. אולם ראיתי להגאון רבי רפאל בירדוגו בספר תורות אמת יורה דעה (סימן קיב) שכתב, שמדיוק לשון מרן השלחן ערוך, אסרו חכמים לאכול פת של גוים עובדי עבודה זרה, **היה נראה שהגוים שבארצותינו שהם ישמעאלים ואינם עובדי עבודה זרה מותר לאכול מבישוליהם ומפתם, וכן נראה מדברי הש"ך, שציין למה שכתב בסימן קכד ס"ק יב, שהישמעאלים אינם אוסרים היין אלא בשתייה ולא בהנאה כיון שאינם עובדים עבודה זרה... ואם כן בבישול ובפת שלהם שאין בהם איסור אלא באכילה, כשאינם עובדי עבודה זרה מותר לגמרי. אך מדברי כל הפוסקים נראה שאין חילוק בזה בין עובדי עבודה זרה לישמעאלים. וכן המנהג פשוט... ובאמת שאין דיוקו מוכרח כלל, שהואיל וטעם איסור בישולי גוים הוא משום חתנות או שמא יאכילנו דברים טמאים... הרי שני הטעמים שייכים גם בישמעאלים שאינם עובדי עבודה זרה... לפיכך גם בבישול גוי בבית ישראל אין לסמוך להקל אפילו בערבים שאינם עובדי עבודה זרה.**

אולם בגוי שהוא שכיר אצלנו, נראה שיש מקום להקל, כי יש שדנים אותו כדיון עבדים ושפחות הקנויים לנו, שדעת כמה פוסקים להקל בהם... ויש מרביתנו שציידו להתיר בישולי עבדים ושפחות שלנו, ונותנים טעם לדבריהם, שמכיון שאיסור בישולי גוים אינו אלא משום חתנות, אין גזרת חתנות וקירוב הדעת אלא במי שעושה מרצונו לאהבת ישראל, **אבל אלו עושים הם בין ירצו ובין לא ירצו, לפיכך אין קירוב הדעת שייכת בהם, ולא גזרת חתנות.** ... ומרן הבית יוסף (ריש סימן קיג) הביא בקצרה דברי הפוסקים הנ"ל. ובשלחן ערוך /יו"ד/ (סימן קיג סעיף ד') כתב: יש מי שמתיר בשפחות שלנו, ויש מי שאוסר אף בדיעבד. וכתב הרמ"א בהגה /יו"ד ס' קי"ג/: ובדיעבד יש לסמוך על המתירים, ואפילו לכתחלה נוהגים להקל בבית ישראל שהשפחות מבשלות בבית ישראל, כי אי אפשר שלא יחתה מעט אחד מבני הבית. ... ומעתה בנידון דידן יש לנו הטעמים האלה להקל בצירוף הטעם הראשון שישראל מדליק את האש. ואם כן יש לנו ספק ספיקא להתיר, שמא הלכה כהפוסקים הסוברים שגם בבישולי גוים התירו בהיסק על ידי ישראל, ולא רק בפת עכו"ם, ואם תמצא לומר כדברי החולקים, שמא הלכה כהאומרים שבפועלים המושכרים בבית ישראל יש להקל. ואף על פי ששני הספקות הם נגד מרן שקבלנו הוראותיו, ... בסיכום: גם הספרדים ובני עדות המזרח יש להם על מה שיסמוכו להתארח ולאכול בבתי מלון ובמסעדות הכשרים על ידי השגחת הרבנות המקומית, אף על פי שהטבח שמבשל התבשילים הוא גוי, כיון שישראל הוא המשגיח על הכשרות מדליק בעצמו את האש של תנורי הבישול והאפיה. (ואם כיבו את האש, צריך להזהר שישראל יחזור וידליקנה). והמחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה.

לה. שו"ת יביע אומר חלק ט - יורה דעה סימן ו

(ה) ולפ"ז הלימוד זכות שכתבנו בזה, יתד היא שלא תמוט. כי אפילו לא יהיה אלא ספק, אם יש לעשות ס"ס להקל כששני הצדדים נגד מרן, או לאו, כה"ג דהוי מילתא דרבנן, בודאי שבשל סופרים הלך אחר המיקל. אולם ראיתי להגר"ש משאש בשמש ומגן ח"ב (חיו"ד ס' יא), שהביא מה שכתבתי להקל בזה בשו"ת יחווה דעת ח"ה (סי' נד), ככל מה שכתבנו לעיל, ורצה לפקפק בדברינו על סמך מ"ש הגר"ש בשו"ת רב פעלים שאין לעשות ס"ס נגד מרן, אלא רק כשספק אחד מהם נגד מרן אבל אם שני הספקות נגד מרן, לא מקרי ס"ס. ע"ש. ובאמת שכבר כתבנו בשם אמבואה דספרי חבל נביאים, דס"ל להקל גם כששני הספקות נגד מרן, דחשיב שפיר ס"ס, וכל שכן בנ"ד שכל האיסור הוא רק מדרבנן, ואין לו עיקר מן התורה, ובשל סופרים הלך אחר המיקל.